

"Σταλάξατε τα όρη της Σκιάθου γλυκασμόν... από τα υμνογραφήματα του Αλεξάνδρου Μωραϊτίδη.

Ο Αλέξανδρος Μωραϊτίδης ασχολήθηκε, μεταξύ άλλων, και με την υμνογραφία, συνθέτοντας ύμνους, Παρακλητικούς Κανόνες και Ακολουθίες Αγίων, παράλληλα με τη μελέτη και ερμηνεία πατερικών κειμένων, από το 1908 και έπειτα, περίοδο κατά την οποία είχε αποσυρθεί από την "κοσμική συγγραφή", έως την οσιακή κοίμησή του το 1929.

Μεταξύ των Ακολουθιών αυτών, εξέχουσα θέση έχουν ο Παρακλητικός Κανόνας και η Πανηγυρική Ακολουθία της Ευρέσεως της Παναγίας της Εικονιστρίας, Πολιούχου Σκιάθου.

Τον Παρακλητικό Κανόνα συνέθεσε το 1916, κατόπιν προτροπής του επιφανούς μουσικολογιάτου ιερέως Ανδρέα Μπούρα και του Δασκάλου Γεωργίου Ρήγα, που ήταν λαϊκός τότε ακόμη<sup>1</sup>. Πρόκειται για τον κανόνα με τον οποίο προπέμπεται η Εικόνα της Παναγίας, από την πόλη της Σκιάθου στον τόπο της Ευρέσεως, στο Μοναστήρι της Εικονιστρίας. Ο Κανόνας αυτός είναι γραμμένος επάνω στους Ειρμούς του Μεγάλου Παρακλητικού Κανόνα –τον οποίο κατ'εξάιρεσιν έψαλαν πάντοτε στη Σκιάθο στις λιτανείες της Παναγίας, και εξυμνεί την θαυμαστή επιφάνεια του εκπάγλου φωτός που εξέπεμπε το σεπτό εικόνισμα της Παναγίας, το γεγονός της Ευρέσεώς Της, και όσα θαυμαστά γεγονότα ακολούθησαν, καθώς επίσης και τα φρικτά και μεγάλα θαύματα που καταγράφει το Συναξάρι Της, που συνέγραψε στα μέσα του 18<sup>ου</sup> αιώνα Διδάσκαλος του Γένους, Επιφάνειος Δημητριάδης ο Λογιώτατος, και εξέδωσε πολύ αργότερα ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης το 1903.

Ο Μωραϊτίδης εξυμνεί με ιδιαίτερη γλυκύτητα όλα τα μεγάλα θαύματα της Παναγίας, τον τρόπο με τον οποίο εμφανίστηκε στον ασκητή Γέροντα Συμεών, το υπερκόσμιο και γλυκύτατο θείο φως που εξέπεμπε, την ανακοίνωση του θαύματος στους Σκιαθίους, την έλευση των Σκιαθιτών μαζί με τον Γέροντα στον τόπο της Ευρέσεως, την κατάβαση της

---

<sup>1</sup> . Βλ. Εκτενώς, Κων. Κουτούμπα, *Η λειτουργική παράδοση στο έργο του Αλ. Μωραϊτίδη* (αδημ).

Εικόνας από το πεύκο στο οποίο αιωρούνταν, τις άπειρες θεραπείες και τα θαύματα που επιτέλεσε. Την ίαση της παραλύτου κόρης από τα Τρίκερι, τις θεραπείες δαιμονιζομένων, την επίπληξη του ασεβούς ζωγράφου που ήθελε να την επιζωγραφίσει, τη λύτρωση του συκοφαντημένου Προεστού. Όλα αυτά τα θαύματα εξυμνούνται τόσο γλαφυρά και ζωντανά στον Κανόνα, μέσα σε τόσο κατανυκτικό ύφος, που ο πιστός τα ζει παρόντα μπροστά του. Ο κανόνας καταλήγει σε ένα διακαές αίτημα: Η Θεοτόκος με τις μεσιτείες Της να λυτρώσει τον σεπτό λαό του Θεού από κάθε οδύνη και να αναπαύσει τα μέλη της Εκκλησίας που βρίσκονται “έν χώρα ζώντων” και “έν βίβλω ζωῆς”. Στο τέλος του Κανόνα ο Μωραϊτίδης σημειώνει: «Ἐγγραφον τῇ συγκαταβάσει τῆς Παναχράντου καὶ κραταιᾶ αὐτῆς ἀντιλήψει ἐν Σκιάθῳ, τῇ προσφιλεστάτῃ μοι πατρίδι, τῇ παρακελεύσει εὐλαβεστάτων συμπολιτῶν μοι, ἐν ἡμέραις φθίνοντος Ὀκτωβρίου 1916»<sup>2</sup>.

Το 1924, μετά από «ἐπίμονον καὶ θερμὴν προτροπὴν» του παπα-Γιώργη Ρήγα<sup>3</sup>, ο Μωραϊτίδης συνέθεσε την Ακολουθία της Ευρέσεως της Παναγίας της Εικονιστρίας, με σκοπό να ψάλλεται κατά τα μεθέορτα των Εισοδίων. Ωστόσο, ο παπα-Γιώργης Ρήγας εισηγήθηκε την καθιέρωση του εορτασμού αυτού το καλοκαίρι. Ο λόγος ήταν καθαρά ποιμαντικός. Επειδή εκείνη την εποχή οι Σκιαθίτες ήταν ναυτικοί ως επί το πλείστον, και τη διάρκεια του χειμώνα έλειπαν σε υπερπόντια ταξίδια, καθιερώθηκε ένας δεύτερος εορτασμός της Πολιούχου, αυτός της Ευρέσεως, ώστε να συμμετέχουν και οι ναυτικοί σε αυτή. Με την ευλογία του τότε Μητροπολίτου Χαλκίδος Γρηγορίου Πλειαθού, καθιερώθηκε να εορτάζεται ως κινητή εορτή, την πρώτη Κυριακή μετά την 1<sup>η</sup> Ιουλίου.

Η Ακολουθία της Ευρέσεως έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με αυτή των Εισοδίων, ως προς την προτίμηση των ήχων και των προσομοίων στιχηρών που χρησιμοποιεί ο Μωραϊτίδης ως πηγές. Άλλοτε πάλι μεταπλάθει γνωστά ιδιόμελα του Εορτολογίου, γνωστά στο φιλακόλουθο λαό της

<sup>2</sup> . Παναγία ή Κουνίστρια, έκδ. «Αποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Ἀθήνα 2000, σ. 31.

<sup>3</sup> Οπ. π., σ. 7.

Σκιάθου, τα οποία νοσηματοδοτεί εκ νέου. Αξίζει να αναφέρουμε εδώ το πρώτο ιδιόμελο της Λιτής, σε ήχο α', το οποίο βασίζεται εξ ολοκλήρου στο πρώτο ιδιόμελο της λιτής της Εορτής των Γενεθλίων του Προδρόμου, στις 24 Ιουνίου.

#### Ιδιόμελον Προδρόμου

Σταλάξατε τὰ ὄρη γλυκασμόν,  
καὶ οἱ βουνοὶ ὡς ἄρνια  
σκιωτήσατε, ὅτι ἐτέχθη ἐκ τῆς  
Ἑλισάβετ, ὁ μέλλων ἐφ' ἡμᾶς  
αὐλίζεσθαι, ὁ τοῦ Κυρίου  
Πρόδρομος, ὁ λύσας ἐν τῷ  
τίκτεσθαι, τοῦ πατρὸς τὴν  
ἀφωνίαν· διὸ καὶ ἡμεῖς βοῶμεν  
αὐτῷ· Βαπτιστὰ τοῦ Χριστοῦ,  
πρέσβευε σωθῆναι τὰς ψυχὰς  
ἡμῶν.

#### Ιδιόμελον Θεοτόκου

Σταλάξατε τὰ ὄρη τῆς Σκιάθου  
γλυκασμόν, καὶ ὁ βουνὸς τῆς  
Κουνιστρίας σκίρτα καὶ χόρευε,  
ὅτι ἐν τῇ πεύκῃ σου, ὡς ὄρνις  
ιερὰ, ἡ Εἰκὼν τῆς Θεόπαιδος, ἐκ  
τῶν ἄνωθεν, ἀρρήτῳ λόγῳ  
καταπτᾶσα, ἅπαντα τὸν δρυμὸν  
οὐρανίῳ φωτὶ κατηγλαΐσεν.  
Ἦνπερ χαρμονικῶς παραλα-  
βόντες οἱ ἔνοικοι, λαμπαδη-  
φοροῦντες, εἰς τὸ ἐγγὺς  
ἡσυχαστήριον ἐναπέθεντο,  
ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις αἰνοῦντες  
τὴν ἀνύμφευτον Νύμφην. Χαῖρε,  
λέγοντες, ἡ τριετίζουσα δάμαλις,  
ἡ εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων  
ἀνατραφεῖσα. Χαῖρε ἡ οὐράνιος  
σκηνὴ τοῦ Βασιλέως τῶν  
ἀπάντων. Χαῖρε τῶν Χριστιανῶν  
τὸ καταφύγιον.

Βλέπουμε πως ο Μωραϊτίδης μεταπλάθει το προοίμιο του ὕμνου, όπου το φυσικό περιβάλλον μετέχει της δοξολογίας του Θεού για την γέννηση του Τιμίου Προδρόμου, μεταφέροντας τον πιστό στο φυσικό περιβάλλον της Σκιάθου, το οποίο και αυτό εξυμνεί και δοξολογεί τον Θεό, για την μεγάλη ευλογία που επιδαψίλευσε στο λαό Του, να δεχθεί την αχειροποίητη Εικόνα της Θεοτόκου στους κόλπους του, και με αναμμένες λαμπάδες, της ψυχής και του σώματος, να την μεταφέρει και

να την εισοδεύει στο ησυχαστήριο του Γέροντος Συμεών, όπως και ο χορός των παρθένων την Αειπάρθενο στα Άγια των Αγίων. Με δεινή χρήση του λόγου ο Μωραϊτίδης συνδέει σε μια στροφή του ύμνου Αγία Γραφή, Παράδοση της Εκκλησίας, υμνογραφία και ιστορική πραγματικότητα ως βίωμα της αληθείας από την τοπική εκκλησιαστική κοινότητα της Σκιάθου.

Η Σκιάθος οφείλει πολλά στον Αλέξανδρο Μωραϊτίδη, τον Ασκητή της Νεοελληνικής Γραμματείας, όπως και στον ομότεχνό του Άγιο των Γραμμάτων Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη.

Κωνσταντίνου Κουτούμπας

Θεολόγος-Καθηγητής Βυζ. Μουσικής-Εικονογράφος